

УДК 378.147

DOI 10.18372/2786-5495.1.15776

Кременчук Анна Сергіївна 

викладач,

Державний заклад «Луганський державний медичний університет»,
м. Рубіжне, Україна

ДИСТАНЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ЗВО

Анотація. У статті визначається роль освітніх технологій, які впроваджуються в умовах дистанційного навчання для формування полікультурної компетентності іноземних студентів закладів вищої освіти.

Ключові слова: полікультурна компетентність, дистанційне навчання

Annotation. In the article the role of the educational technologies for forming multicultural competency in distant learning among foreign students of the higher educational establishments was defined.

Keywords: multicultural competency, distant learning.

В умовах глобалізації суспільства постає необхідність формування полікультурної компетентності для ефективної професійної взаємодії майбутніх спеціалістів з представниками інших культур. Особливо нагальною ця необхідність є для іноземних студентів, які потрапляють в інокультурне середовище українських закладів вищої освіти. В умовах пандемії SARS-CoV-2 та карантину, який триває більше року, виникла необхідність формування полікультурної компетентності в умовах дистанційної освіти.

Науково-теоретичну базу для нашого дослідження становлять роботи, які стосуються педагогічних технологій дистанційного навчання (К.В. Копняк, Т.А. Костунець, В.М. Кухаренко, Г. Сазоненко та ін.), формування полікультурної компетентності (О.М. Кондратьєва, С.С. Костюк, І.М. Кушнір, А.В. Щербакова та ін.). Формування полікультурної компетентності в умовах дистанційного навчання як науково-педагогічна проблема розглядалася М. М. Моцар, Р. А. Кравець та ін.. На даному етапі проблема формування полікультурної компетентності за допомогою технологій дистанційного навчання є недостатньо дослідженою.

Зміна економічної ситуації в нашій країні обумовлює актуальність широкого використання у навчальному процесі нестандартних високоефективних форм, заснованих на сучасних комп'ютерних технологіях. Сьогодні сукупність телекомунікаційних систем, on-line і off-line технологій і відповідних програмно-апаратних комп'ютерних засобів дозволяє проводити дистанційне навчання, яке тісно пов'язується з інноваційними технологіями комп'ютерного навчання [4].

За О.Г. Корбут, дистанційне навчання – це «сукупність технологій, що забезпечують доставку студентам основного обсягу навчального матеріалу, інтерактивна взаємодія студентів і викладачів у процесі навчання, надання студентам можливості самостійної роботи з навчальними матеріалами, а також у процесі навчання» [1]. Під умовами дистанційного навчання у даному дослідженні визначатимемо умови освітнього середовища, які передбачають взаємодію викладача і студентів незалежно від простору та локації, та виконуються за допомогою технічних засобів та мережі Інтернет.

Згідно з дослідниками (Г. Сазоненко, О.М. Степанов, М.М. Фіцула та ін.), дистанційне навчання реалізується за допомогою різноманітних освітніх технологій: як традиційних, так і інноваційних. До традиційних освітніх технологій відносимо пояснювально-ілюстративну, проблемну, програмовану, диференційовану тощо, а до інноваційних – особистісно-орієнтовану, групову, розвивальну, технологію формування

творчої особистості, технологію навчання як дослідження, модульно-рейтингову, нові інформаційні технології [Степанов, Фіцула].

Пояснювально-ілюстративна технологія найбільш поширена та включає в себе широкий спектр методів і форм: лекції, бесіди, практичні заняття й лабораторні роботи (як форми навчання), пояснення, ілюстрація, імітація (як методи й прийоми). В умовах дистанційного навчання пояснювально-ілюстративна технологія реалізується за допомогою online-платформ із відеозв'язком, можливістю демонстрації екрану та чатом (Zoom, Viber, Skype, Google Meet, What'sApp та ін.) Ілюстративний матеріал та завдання мають бути завантажені на online-платформи – електронні журнали з можливостями перегляду навчального матеріалу студентами без виходу на відеозв'язок, розподілу матеріалу за темами, викладення студентами відповідей у файлах-документах і файлах-зображеннях, виставлення оцінок і публікування коментарів. Такі платформи розроблені багатьма великими пошуковими сайтами. Найбільш поширеною в Україні платформою є Google Classroom. Проблемна технологія передбачає розв'язання студентами в процесі заняття певної проблеми. Зокрема, серед іноземних студентів дану технологію доцільно застосовувати для подолання комунікативних бар'єрів та соціалізації у новому суспільстві. Методи й форми: проблемна лекція, дискусія, диспут, інтерактивна презентація. Засоби реалізації – це online- платформи, перераховані раніше.

Зазначимо, що інтерактивна презентація – це презентація з можливістю вибору варіантів розвитку подій, спланована як практичне заняття, супровід до виховного заходу або тематична комп'ютерна гра. Відповідно до цілей, інтерактивна презентація може виконуватися як у групі, команді, так і самостійно тими студентами, які не мали можливостей пройти презентацію з групою.

Програмована технологія передбачає розподіл навчального матеріалу на структурні одиниці, які викладаються послідовно та рівень засвоєння яких обов'язково перевіряється. Засобами реалізації програмованого навчання можуть бути підручники, навчальні посібники, інформаційні пакети студентів, методичні рекомендації для аудиторної та позааудиторної роботи, робочі зошити. Для реалізації в умовах дистанційного навчання дані засоби мають бути у формі електронних файлів із наданням доступу в перерахованих вище online-платформах, а також навіть у соціальних мережах або електронній пошті.

Формування полікультурної компетентності іноземних студентів ЗВО передбачатиме або окремий спецкурс, або інтегрування в дисципліни гуманітарного циклу навчальних блоків, спрямованих формування полікультурної компетентності. Робочий зошит з дисципліни, розроблений колективом викладачів, є найбільш оптимальним засобом інтеграції полікультурних знань у навчальну дисципліну.

Технологія диференційованого навчання передбачає можливість розподілу навчального навантаження відповідно до вікових та індивідуальних особливостей студента, до рівня базових знань, засвоєних студентом на попередньому етапі. У найбільш узагальненому трактуванні диференційований підхід у закладах вищої освіти передбачає вибір викладачем різних методів і форм навчання для різних студентів, і це дозволяє різним студентам результативно засвоїти навчальний матеріал. Диференційоване навчання передбачає також вибір студентом ЗВО тієї оцінки, яку він хоче отримати з дисципліни, а також вибір навантаження, відповідного даній оцінці. Диференційований підхід у дистанційному навчанні має реалізовуватись через комплекс завдань різного ступеня складності, опціональних завдань із підвищеним навантаженням та через забезпечення достатньої кількості online-консультацій на базі вищезазначених Інтернет-ресурсів.

Традиційні технології, не дивлячись на відносну зручність використання та підлаштування під умови дистанційного навчання, мають низку недоліків:

- 1) переважання вербальних методів навчання;
- 2) фронтальні форми роботи викладача не сприяють організації самостійної пошуково-пізнавальної діяльності студентів;

- 3) орієнтування на студентів із середнім рівнем знань призводить до втрати зацікавленості дисципліною студентами з низьким та високим рівнями знань;
- 4) у педагогічному процесі не враховуються індивідуальні особливості студентів;
- 5) шаблонна побудова заняття;
- 6) превалювання на практичних заняттях діяльності репродуктивного характеру, відсутність сприятливих умов для розвитку творчого потенціалу особистості;
- 7) суб'єкт-об'єктний характер взаємодії між викладачем і студентом, за якої студент виступає об'єктом навчальної діяльності;
- 8) домінування монологічної форми навчання, де викладач демонструє активність, а студенти займають пасивну позицію;
- 9) перенесення роботи із засвоєння нового навчального матеріалу на домашню підготовку, наслідком чого є надмірний обсяг домашніх завдань;
- 10) відсутність технологічно організованих механізмів виховання, розвитку й саморозвитку особистості під час навчально-виховного процесу [7].

Розглянемо інноваційні технології навчання та їх можливості реалізації у дистанційному навчанні.

Особистісно-орієнтована технологія, передбачає планування й реалізацію навчального процесу таким чином, щоб він був спрямований на вдосконалення особистості студента. Особистісно-орієнтована технологія передбачає урахування індивідуальних особливостей студента, спрямованість на співробітництво, створення особистісно-орієнтованих ситуацій, у яких студенти можуть сформувати чи відтворити модель своєї поведінки або дати оцінку певній ситуації. Формування полікультурної компетентності за допомогою особистісно-орієнтованої технології в умовах дистанційного навчання найбільш оптимально відбувається у позааудиторних заходах. У дистанційному навчанні такими позааудиторними заходами можуть бути конкурси відеороликів, музичних кліпів, фотографій, поетичні читання, конкурси поезій та прозових творів на проблемну тематику тощо.

Групова технологія передбачає працю студентського колективу, розбитого на малі групи, над спільною метою. Це може бути як колективна творча діяльність у позааудиторних заходах, так і розподіл конкретних завдань кожній малій групі на практичному занятті. Наприклад, при підготовці до масштабного поза аудиторного заходу можна задіяти групу «сценаристів», які розроблятимуть разом із викладачами концепцію заходу, декілька груп «розробників контенту», які готуватимуть інформацію, запитання та завдання конкурсів, групу «монтажу», які займатимуться створенням відео звіту тощо.

Технологія моделювання професійної діяльності передбачатиме самостійне або з допомогою викладача засвоєння студентами знань та застосування їх в умовах, максимально наближених до реальних. Технологія передбачатиме організацію академічних занять таким чином, щоб вони відрізнялися за типом. Передбачаються заняття, спрямовані на засвоєння опорних знань, заняття з моделюючою ситуацією, де ці опорні знання мають застосовуватися, заняття контролю. Дана технологія реалізується через мовні дисципліни, дисципліни професійного спрямування, аудиторні та позааудиторні інтерактивні екскурсії. Полікультурна компетентність за допомогою технології моделювання формується у дисциплінах мовного циклу разом із комунікативною, позаяк комунікативна компетентність містить соціокультурний компонент знань про країну, мова якої вивчається.

Технологія формування творчої особистості передбачає розвиток творчих здібностей студентів через самодіяльність та реалізується в позааудиторних заходах, проектах, тощо. В умовах дистанційного навчання методами і формами реалізації даної технології будуть конкурси, презентації робіт, інтерактивні виставки тощо.

Технологія навчання як дослідження передбачає в забезпеченні освітньої підготовки студентів, цілеспрямованого формування їхніх особистісних якостей в умовах здійснення систематичних навчальних досліджень. Її метою є набуття студентами досвіду дослідницької роботи, розвиток їхніх інтелектуальних здібностей,

творчого потенціалу, формування активної, компетентної, творчої особистості. Методами і формами навчання як дослідження є наукові конференції, семінари, дискусії, диспути, які в умовах дистанційного навчання проводяться на базі інтернет-платформ та ресурсів, зазначених вище. Засобом формування полікультурної компетентності іноземних студентів ЗВО в умовах дистанційного навчання за допомогою технологій навчання як дослідження є підготовка науково-дослідницьких робіт про культуру інших країн, порівняльного аналізу аспекту в різних культурах тощо.

Модульно-рейтингова технологія ґрунтується на накопиченні оцінок за певний період навчання (модуль, семестр, рік, весь термін навчання) за різнобічну навчально-пізнавальну діяльність. Сума цих оцінок слугує кількісним показником якості навчально-пізнавальної діяльності студента порівняно з успіхами його однокурсників [3].

Нові інформаційні технології здійснюються за допомогою комп'ютера. Це може бути стаціонарний комп'ютер, ноутбук, планшетний ПК, смартфон тощо. Навчання з новими інформаційними технологіями здійснюється за допомогою online-платформ, зазначених вище, соціальних мереж, Інтернет-порталів, Інтернет-ресурсів (електронних підручників, словників, довідників, навчально-ілюстративного аудіовізуального online-контенту), навчального програмного забезпечення, освітніх додатків, електронних документів, файлів аудіовізуального контенту, доступних для створення та застосування off-line). Дані технології дозволяють як здійснювати освітній процес з будь-якої точки земної кулі, так і підібрати безліч засобів формування полікультурної компетентності іноземних студентів ЗВО, зокрема вищезазначені.

Таким чином, формування полікультурної компетентності іноземних студентів ЗВО в умовах дистанційного навчання є можливим і передбачає широкий спектр засобів для реалізації як у традиційній, так і в інноваційній парадигмі. Проте, у дистанційному навчанні традиційні та інноваційні технології часто суміжні та мають багато спільних рис. Дистанційне навчання дозволяє формувати полікультурну компетентність серед студентів із обмеженими можливостями та студентів, які в умовах карантину не можуть брати участь у контактних заняттях (під цю категорію найбільшою мірою підпадають іноземні студенти). Проте, варто зазначити, що дистанційне навчання, на відміну від контактного, залежить від технічного забезпечення, що є недоліком. Дистанційне навчання передбачає розробку нових методів і форм навчання, перенесення аудіовізуального контенту у віртуальне середовище, відмову від традиціоналізму в викладанні.

Список використаних джерел

1. Корбут О. Г. Дистанційне навчання: моделі, технології, перспективи [Електронний ресурс]: – Режим доступу <http://confesp.fl.kpi.ua/ru/node/%201123> (01.05.2021)
2. Моцар М. М. Формування полікультурної компетентності майбутніх перекладачів з використанням технологій дистанційного навчання : дис.. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : [спец.] 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2018. 313 с.
3. Полторацька В. В. Контроль і оцінювання досягнень студентів в умовах модульно-рейтингової системи навчання [Електронний ресурс] / В. В. Полторацька, О. В. Каданер. – Електрон. Дані. – Режим доступу: <https://www.sportpedagogy.org.ua/html/journal/2009-03/09pvvrsl.pdf> (23.04.2021).
4. Пуховкіна М. Ф. Дистанційні технології навчання [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/14823/398-399.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (11.05.2021).
5. Сазоненко Г. Технології дистанційного навчання [Електронний ресурс]: – Режим доступу <https://osvita.ua/school/method/technol/1303/> (11.05.2021).
6. Степанов О. М. Основи психології і педагогіки: навч. посіб. / О. М. Степанов, М. М. Фіцула. – К.: Академвидав, 2006. – 520 с.
7. Теоретичні і методичні основи полікультурної освіти майбутніх фахівців аграрної галузі: монографія / Р.А. Кравець. – Вінниця: «Планер», 2017. – 434 с.